

KRONIK: Kød, klima og etik

Af Gorm Greisen, formand for Det Etske Råd og Mickey Gjerris, formand for rådets arbejdsgruppe om etisk forbrug

Det Etske Råd anbefalede den 25. april, at danskerne bør ændre kostvaner for at mindske deres bidrag til den globale opvarmning. Forslaget har skabt meget debat og er blevet mødt med både tilslutning og kritik. Da Rådet er sat i verden for at skabe debat om vigtige etiske spørgsmål, kan det kun glæde os. Vi er dog uenige i den kritik, der går på, at dette er et politisk, ikke et etisk spørgsmål. For klimaforandringerne vil skade andre alvorligt, og derfor udgør de måske vor tids største etiske problem

Klimaforandringerne udgør en betydelig risiko for menneskers sundhed, fødevarer sikkerhed, biodiversitet og naturen. Derfor mener et stort flertal i Det Etske Råd, at danskerne bør gøre mere for at nedbringe deres klimabelastninger. Et oplagt sted at sætte ind er fødevarerne, som globalt står for 19 % - 29 % af drivhusgasudledningerne. Alene kvæget står for 10 % af de samlede udledninger.

Derfor mener et stort flertal i Rådet, at det er rimeligt at indskrænke friheden til at spise, hvad vi vil, gennem en regulering af fødevarerområdet, så de enkeltes fødevarers pris afspejler deres klimabelastning. Da problemet er akut, anbefaler Rådet, at Danmark inden for en overskuelig fremtid begynder med at regulere forbruget af oksekød, da det er den klart mest klimabelastende fødevarer.

Etisk set står valget mellem at beskytte den enkeltes frihed til at spise, hvad hun ønsker eller begynde at sætte ind overfor klimaforandringerne også på dette område for at beskytte mennesker og natur.

En række debattører mener, at en sådan anbefaling intet har med etik at gøre, men skal ses som en politisk udmelding. I vores øjne er der imidlertid ikke en skillelinje mellem etik og politik. Politik bygger på værdier, og alle politiske beslutninger bygger i sidste ende på etiske valg. Det gør de, når der lovgives om fx adgangen til kunstig befrugtning, og det gør de, hvis man vælger at regulere klimagasudledningerne fra fødevarer – og det gør de i virkeligheden også, hvis de undlader at regulere disse udledninger.

Med anbefalingerne om en effektiv politisk regulering af forbruget af klimabelastende fødevarer tager Etisk Råd fat i et grundlæggende værdimæssigt spørgsmål om, hvad der skal til, før det er berettiget, at staten begrænser borgernes frihed gennem lovgivning. Tilhængere af størst mulig personlig frihed diskuterer med mere fællesskabsorienterede borgere om, hvornår staten legitimt kan blande sig i vores frie udfoldelser og indføre lovgivning. Det er der stor uenighed om, men et minimumsprincip anerkendes normalt af alle parter. Det kaldes ofte for "ikke-skade princippet", og blev oprindeligt formuleret af den britiske filosof, John Stuart Mill. Princippet siger, at staten kun har ret til at begrænse en borgers udfoldelser, hvis det er for at forhindre vedkommende i at skade andre. Mill og mange andre liberale mener, at folk har ret til at skade sig selv, hvis de ønsker det, men frihedens grænser går der, hvor man skader andre.

Vi mener derfor ikke, Rådet placerer sig i det politiske spektrum, når det anbefaler, at staten bør forsøge at regulere borgernes adfærd, så deres fødevarerforbrug udleder færre klimagasser, ligesom hastighedsbegrænsninger på vejene er til for at reducere risikoen for ulykker, der kan skade andre. Vi mener, anbefalingen hviler på et princip, som stort set alle kan blive enige om, uanset politisk ståsted. Det er også derfor, enigheden om anbefalingen er så stor, at 14 ud af 17 medlemmer i Det Etske Råd - som vi tror har vidt forskellige politiske sympatier - står bag dem.

En anden kritik, der er blevet fremført, er, at Rådet politiserer, når det anbefaler et så konkret redskab som en afgift. Til dette kan vi sige, at for Rådet er det væsentligste at få sat gang i en debat på dette område. Men Rådet har i hele sin historie udtalt sig om etiske spørgsmål og i mange tilfælde bidraget med konkrete råd/anbefalinger til Folketinget. Da vi i dette tilfælde valgte en dansk forbrugsafgift var det for at sætte det etiske dilemma på spidsen: Vil vi - eller vil vi ikke - prøve at gøre noget nu. Kan vi være os selv bekendt, hvis vi venter på international politisk handling eller på en teknologisk udvikling som i fremtiden måske kan begrænse drivhusgasudledningerne ved oksekødsproduktion, eller bør vi som land gå foran?

Hvis Danmark og det internationale samfund skal leve op til Parisaftalens mål om at holde den globale temperaturstigning under 1,5° - 2° grader, som skal sikre vores efterkommeres levevilkår, peger en lang række undersøgelser på, at der skal sættes effektiv og hurtigt ind på en lang række områder, også i forhold til produktion og forbrug af animalske produkter.

Vi erkender blankt, at Det Etiske Råd ikke er eksperter på de konkrete reguleringstiltag. Det er myndighedernes job at finde den bedste reguleringsform, og hvis andre tiltag viser sig hurtigere og mere effektivt at kunne nedbringe fødevarernes klimagasudledninger, bør man naturligvis vælge dem.

Rudolf Virchow, som udover at være læge også var antropolog, historiker, patolog, biolog og politiker, er citeret for udtalelsen "Politics is nothing but *medicine* at a *larger* scale." Det illustrerer, at lægens ønske om at gøre det godt for den enkelte patient kan spejles i politikerens ønske om at gøre det godt for fællesskabet. Ligesom lægen hele tiden foretager etiske valg, gør politikerens det også, og der hviler en etisk forpligtelse på denne generation af politikere for at sørge for effektive tiltag i retning af at bremse den globale opvarmning, inden vi afgørende ødelægger levevilkårene for vores børn og alle fremtidige generationer.

Vi mener derfor, at Rådet i denne sag har udtalt sig sagligt om et væsentligt etisk emne og er kommet med relevante anbefalinger. Vi håber det vil bidrage til debatten om den væsentligste etiske problemstilling i vores tid.